

Adam Wronkowski, Maciej Głowczyński

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
adam.wronkowski@amu.edu.pl, macglo@amu.edu.pl
AW <https://orcid.org/0000-0001-8364-4554>
MG <https://orcid.org/0000-0001-8927-6051>

Miejskie otwarte przestrzenie publiczne w kryzysie – percepcja i zachowania przestrzenne użytkowników w trakcie pandemii COVID-19

Zarys treści: Sytuacja kryzysowa wywołana pandemią koronawirusa SARS-CoV-2 doprowadziła do zmian w funkcjonowaniu miejskich otwartych przestrzeni publicznych, które z jednej strony stały się obiektem obostrzeń i ograniczeń rządowych, a z drugiej przedmiotem lęków i strachu ich użytkowników przed przebywaniem w dużych skupiskach ludzi. Zdaniem autorów wpływ pandemii widoczny jest przede wszystkim w zmianie odczuć i emocji związanych z przebywaniem w przestrzeni publicznej, zachowań przestrzennych użytkowników oraz sposobów jej postrzegania. Głównym celem artykułu jest określenie wpływu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na postrzeganie oraz użytkowanie miejskich otwartych przestrzeni publicznych. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI (n=317), uzupełnione o treści z indywidualnych wywiadów pogłębionych.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, COVID-19, percepcja przestrzeni, zachowania przestrzenne

Wprowadzenie

Miejskie otwarte przestrzenie publiczne¹ pełnią niezwykle ważną funkcję w strukturach miast całego świata, stanowiąc sceny życia społecznego dla ich

¹ Ang. *urban open public space* lub *urban open space*. Niniejsze sformułowanie różni się nieco swym zakresem od powszechnie funkcjonującego w Polsce ogólnego hasła „przestrzeń publiczna”, które dotyczy zarówno obszarów między budynkami, jak i wnętrza budynków użyteczności publicznej (np. urzędów). Sformułowanie „otwarta” (ang. *open*) wyraźnie sugeruje, że chodzi o te obszary w mieście, które po pierwsze dostępne są dla wszystkich chętnych, a po drugie nie są zlokalizowane wewnątrz budynków, lecz pomiędzy nimi (Gehl 2011).

użytkowników (Goffman 1978). Przestrzenie te nieustannie się zmieniają w zależności od aktualnych potrzeb, wymagań i oczekiwań ich użytkowników, a także ze względu na występującą sytuację formalnoprawną, administracyjną czy środowiskową. Przestrzenne ramy ludzkiego rytmu dnia i związanej z nim rutyny współgrają z codziennym krajobrazem miejskiej egzystencji człowieka (Whyte 1980, Madanipour 1996, Gottdiener 2010, Mehta, Bosson 2010, Gehl 2013, Bresnihan, Byrne 2015, Bierwiazzonek i in. 2017). Z tego względu problematyka odpowiedniego kształtowania tych przestrzeni, ich rozwoju i funkcjonowania była i jest szeroko poruszana w zarówno w kontekście teoretycznym, jak i praktycznym (Carr i in. 1992, Lang 2006, Carmona, Tiesdell 2007, Carmona i in. 2008, Bierwiazzonek 2016, Madanipour 2019, Siddika, Hossain, 2019, Markvica i in. 2019).

Miejskie otwarte przestrzenie publiczne można rozpatrywać w wielu ujęciach. Analizując je pod kątem użytkowania i ludzkich zachowań przestrzennych, wyróżnić można dwa z nich: przestrzenne (Lynch 1960, Madanipour 2003, 2013, Mehta 2013, 2014) oraz społeczno-kulturowe (Carr i in. 1992, Newman 1996, Carmona 2008, 2015, Gehl 2011, 2013). Społeczno-przestrzenna złożoność miejskich otwartych przestrzeni publicznych daje możliwość badania różnorodnych zjawisk, które ulegają zmianom pod wpływem wielu czynników. Są one związane z jednej strony ze świadomym kształtowaniem tych przestrzeni, a z drugiej z występowaniem nagłych, nieoczekiwanych sytuacji spowodowanych zjawiskami naturalnymi.

Przełom lat 2019 i 2020 przyniósł drugą z wyżej wymienionych sytuacji, niepokojąc świat pandemią koronawirusa SARS-CoV-2, boleśnie dotykając zdecydowaną większość aspektów naszego życia (Drozdowski i in. 2020, Trzebiński i in. 2020). Wyjątkowa sytuacja wpłynęła na mieszkańców większości krajów na świecie. W szczególności problem ten odnosi się do gęsto zaludnionych obszarów miejskich. Pandemia oddziałuje m.in. na sposób postrzegania miejskich otwartych przestrzeni publicznych oraz na realizowane w nich dotąd aktywności i zachowania przestrzenne ich użytkowników.

Z punktu widzenia geografii człowieka szczególnie interesujące wydają się badania społecznych skutków pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 m.in. dotyczące sposobów użytkowania miast i zachowań przestrzennych (Lai i in. 2020, Ugolini i in. 2020, Iranmanesh, Alpar Atun 2021). Z powyższego wynika potrzeba prowadzenia badań skupiających się na społecznym funkcjonowaniu ośrodków miejskich i zarządzania nimi w stanie kryzysowym (Kleinschroth, Kowarik 2020, Low, Smart 2020).

W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań zmian w postrzeganiu miejskich otwartych przestrzeni publicznych oraz zmian w zachowaniach przestrzennych użytkowników tych przestrzeni związanych z pandemią COVID-19. Celem badania było określenie wpływu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na postrzeganie oraz użytkowanie miejskich otwartych przestrzeni publicznych. Na realizację powyższego celu składały się następujące pytania badawcze:

P1: Jak zmieniły się aktywności użytkowników w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych pod wpływem pandemii COVID-19?

P2: Czy percepcja miejskich otwartych przestrzeni publicznych przez ich użytkowników zmieniła się na skutek pandemii COVID-19?

P3: Jak zmieniły się emocje i odczucia użytkowników przebywających w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych na skutek pandemii COVID-19?

Społeczno-przestrzenne skutki pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 w miastach

Wybuch pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 oraz jej konsekwencje dla krajów i społeczności, które dotknęła, wywołały żywą debatę wśród naukowców reprezentujących wiele obszarów nauki (Hossain 2020). Debatą w świecie nauki poruszała przede wszystkim tematykę ludzkiego zdrowia (Liang i in. 2020, Maugeiri i in. 2020), ograniczenia rozprzestrzeniania się choroby (Khosrawipour i in. 2020, Salzberger i in. 2020), łagodzenia wywołanych nią strat ekonomicznych (Okhrimenko, Zrobok 2021), podejmowania kroków zapobiegających podobnym sytuacjom w przyszłości (Cohen, Corey 2020) czy strategii przywracania dawnego porządku gospodarczego i społecznego (Florida i in. 2021). Intensywna debata dotyczy pierwszego z wymienionych obszarów – objawów i przebiegu choroby, sposobów leczenia, występowania wraz ze współistniejącymi chorobami, powikłań czy śmiertelności (Esakandari i in. 2020, Rismanbaf 2020, Gallo Marin i in. 2021). Oprócz działań mających na celu ograniczenie, a w dłuższej perspektywie całkowite zwalczenie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 należy zaistniałą sytuację kryzysową wykorzystać m.in. do badań skupiających się na codziennym funkcjonowaniu społeczności miejskich w trakcie stanu wyjątkowego czy kryzysowego, takiego jak pandemia.

Dyskusja w kręgu naukowym przeniosła się również na obszar praktyki, włączając głosy władz miejskich czy aktywistów dzielących się swoimi spostrzeżeniami i podejmujących próby prognozowania dalszego rozwoju sytuacji pandemicznej. W kontekście miejskim, z racji licznie wprowadzonych ograniczeń, debata dotyczy głównie bezpiecznych sposobów przywracania życia do stanu sprzed pandemii (Rampini 2020, Scala i in. 2020) oraz prognoz odnoszących się do sposobu funkcjonowania mieszkańców w przestrzennych strukturach miejskich po zażegnaniu zagrożenia (Couclelis 2020, Mawani 2020). Wpływ pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 i jej skutki z perspektywy funkcjonowania miasta możemy obserwować w kilku obszarach: (1) społeczno-przestrzennym, który związany jest z utrzymywaniem dystansu społecznego, izolowaniem się, brakiem dostępu do miejsc publicznych, zerwaniem kontaktów społecznych oraz powstawaniem konfliktów społecznych, (2) ekonomicznym, obejmującym zamknięcie części gałęzi gospodarki, w tym funkcjonowanie w utrudnionych warunkach branży turystycznej, przerwanie łańcuchów dostaw, wzrost bezrobocia, powstawanie nowych warunków pracy – praca online oraz (3) środowiskowym, skala zmian środowiskowych związanych ze zmniejszoną presją człowieka (Haleem i in. 2020).

Społeczno-przestrzenne skutki pandemii, które są przedmiotem artykułu, znajdują odzwierciedlenie przede wszystkim w zmianie dynamiki miejskiej,

modelu życia i pracy człowieka oraz wykorzystywanych środków do zachowania dystansu społecznego (Salama 2020). Efekty te widoczne są głównie w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych, a ich oddziaływanie może być zauważalne nie tylko w trakcie pandemii, ale również po jej zakończeniu.

Wpływ pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 w miastach można dostrzec przede wszystkim w zmianie funkcjonowania użytkowników miejskiej otwartej przestrzeni publicznej. Zmieniły się sposoby użytkowania tej przestrzeni, będące wynikiem oddziaływania czynników pandemicznych w procesie percepcji przestrzeni, która według wielu autorów stanowi podstawę podejmowanych w niej działań (Lynch 1960, Tuan 1987, Libura 1990, Szkurlat 2004, Warren 2006, Jałowiecki 2011). Na podstawie obrazów tworzonych w umyśle każdego człowieka podejmowane są decyzje dotyczące wyboru konkretnej przestrzeni jako miejsca aktywności służącego zaspokojeniu potrzeb. Obraz ten różni się od rzeczywistej przestrzeni ze względu na pryzmat zdobytych wcześniej doświadczeń, emocji, możliwości fizycznych czy wiedzy każdego człowieka. W połączeniu z bieżącą percepcją zachodzącą podczas użytkowania wybranej przestrzeni skutkuje określonymi zachowaniami przestrzennymi. Są one zazwyczaj częścią rutynowej codzienności każdego użytkownika miasta.

Proces percepcji charakteryzuje się stałą kolejnością poszczególnych etapów umysłowo-odbiorczych. Rozpoczyna się od recepcji sensorycznej, która opiera się na odbiorze informacji z otaczającego jednostkę środowiska głównie za pomocą zmysłu wzroku, słuchu i dotyku (Hall 1966, Ittelson 1973, Jałowiecki 2000, Bańka 2002, Gehl 2009). Następnie, na podstawie analizy i kategoryzacji pozyskanych informacji, zachodzi etap identyfikacji i rozpoznania przestrzeni, z którego wynika jej rozumienie związane z indywidualnym kształtowaniem opinii i wrażeń. Wpływają one na etap organizowania i planowania przestrzeni oraz ostatecznie na sposoby jej użytkowania. Cały proces przedstawiany jest w literaturze także za pomocą trzech bardziej ogólnych etapów – selekcji, organizacji i interpretacji (Kenyon, Sen 2014).

Sposób postrzegania wpływa na obraz percepcyjny wybranych przestrzeni aktywności człowieka. Ten zaś decyduje o przypisaniu jej określonych wartości i kształtowaniu więzi między człowiekiem a miejscem. W efekcie w miejskiej otwartej przestrzeni publicznej zachodzą możliwe do zaobserwowania zachowania przestrzenne jej użytkowników (Golledge, Stimson 1987, 1997, Gärling, Golledge 1989, Szkurlat 2004).

Pandemia COVID-19 niewątpliwie wpłynęła na przeobrażenia w postrzeganiu miejskich otwartych przestrzeni publicznych, zmieniając także nasze dotychczasowe przyzwyczajenia dotyczące ich wykorzystania. Wykazane powyżej zależności między procesem percepcji oraz następującymi aspektami pozwalają przypuszczać, że niewielkie zmiany na jednym z wcześniejszych etapów oddziałują na zachowania przestrzenne człowieka w miejskiej otwartej przestrzeni publicznej. Ittelson (1973) zauważa, że percepcja jest zjawiskiem wielowymiarowym i procesem transakcyjnym między człowiekiem a szeroko rozumianym otaczającym go środowiskiem, które rozumieć można jako otaczający człowieka świat przestrzenny wraz z procesami społeczno-kulturowymi. Określenie to może być

też stosowane w celu charakterystyki wszelkich uwarunkowań prawno-administracyjnych. W tym kontekście zmiany w środowisku wywołane przez pandemię COVID-19 pozwalają przypuszczać, że postrzeganie miejskich otwartych przestrzeni publicznych zmieniło się wraz z wprowadzeniem obostrzeń związanych z pojawieniem się wirusa SARS-CoV-2, wpływając tym samym na obecne w nich (przestrzeniach) zachowania przestrzenne ich użytkowników.

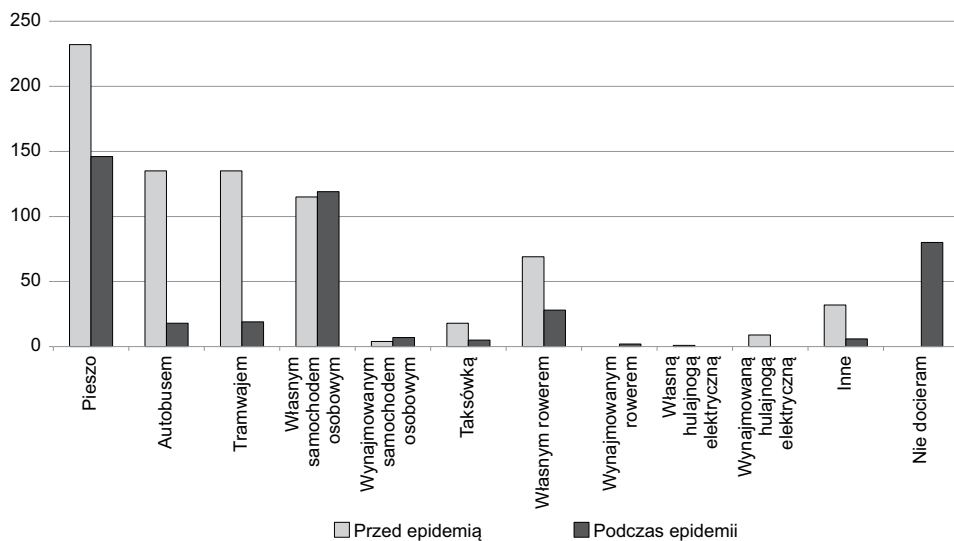
Materiały źródłowe i metody badawcze

Prezentowane w niniejszym artykule dane pochodzą z kwietnia 2020 r. Nieprzypadkowo badanie obejmowało okres, w którym następowało łagodzenie obostrzeń rządowych związanych z pandemią COVID-19. Wprowadzanie obostrzeń w Polsce rozpoczęło się w okresie 8–11 marca 2020 r. od rekomendacji dotyczących odwołania imprez masowych w pomieszczeniach zamkniętych skupiających powyżej 1000 osób oraz czasowego zamknięcia placówek oświatowych. Z perspektywy badania najbardziej istotne było ogłoszenie stanu epidemii w Polsce dnia 20 marca 2020 r. (Rozporządzenie... 2020), które w następstwie skutkowało wprowadzeniem ograniczeń przemieszczania się z wyjątkiem wykonywania czynności zawodowych, zaspokajania niezbędnych potrzeb, przeciwdziałania następstwom pandemii w ramach wolontariatu oraz uczestnictwa w sprawowaniu kultu religijnego. 1 kwietnia 2020 r. bezwzględnie zamknięto parki, plaże czy bulwary, a osoby poniżej 18 roku życia mogły przebywać w miejskiej otwartej przestrzeni publicznej tylko pod nadzorem opiekuna. Od 20 kwietnia rozpoczęto zmniejszanie ograniczeń w ramach 4 etapów. Stopniowo zniesiono ograniczenia przemieszczania się w celach rekreacyjnych, przywrócono do działalności obiekty handlowe, gastronomiczne, edukacyjne oraz kultury z zachowaniem reżimu sanitarnego. W miejskiej otwartej przestrzeni publicznej nadal obowiązywał nakaz zasłaniania ust oraz nosa. Ze względu na liczne obostrzenia i zakazy podjęcie badań wymagało odpowiednich metod dostosowanych do panujących warunków, dlatego zdecydowano się na zdalną formę badań. Badanie składało się z dwóch części. W pierwszej kolejności pozyskano informacje za pomocą internetowego kwestionariusza ankiety (CAWI – Computer Assisted Web Interview). Badanie zostało przeprowadzone na ogólnopolskiej próbie 317 respondentów. Dominowały wśród nich kobiety – 64,4%, natomiast udział mężczyzn wynosił 35,6%. Największą grupę wiekową tworzyli ankietowani w wieku 18–24 (40,1%), następnie 25–29 (28,1%), 30–39 (12,6%) oraz 40–49 lat (7,6%). Respondenci charakteryzowali się przede wszystkim wykształceniem wyższym (61,8%) oraz średnim (27,8%). Wśród ankietowanych 53,6% stanowiła grupa osób pracujących, natomiast 43,5% uczących się. W grupie podwyższonego ryzyka znalazło się 16,7% ankietowanych, 71,9% osób stwierdziło, że nie znajduje się w tej grupie, natomiast 11,4% nie miało pewności. Szczegółowe dane dotyczące charakterystyki respondentów znajdują się w załączniku 1. Respondenci odpowiadali na pytania zamknięte jedno- oraz wielokrotnego wyboru.

Drugi etap badania opierał się na metodzie indywidualnych wywiadów pogłębionych (ang. IDI – *In-depth Interview*). Wywiady miały charakter niestandardyzowany oraz częściowo ustrukturyzowany. Ze względu na panujące obostrzenia zdecydowano się na zdalną ich formę za pomocą platformy Microsoft Teams. Wywiady pogłębione przeprowadzone zostały z osobami, które w kwestionariuszu ankiety wyraziły chęć uczestnictwa w drugim etapie badania. Obie metody pozwoliły poznać postrzeganie, odczucia i opinie respondentów dotyczące użytkowania miejskich otwartych przestrzeni publicznych zarówno przed, jak i w trakcie epidemii.

Wyniki badań

Na podstawie odpowiedzi respondentów dokonano analizy zmian zachowań transportowych, wskazując na główne sposoby dotarcia do miejskich otwartych przestrzeni publicznych przed pandemią i w jej trakcie. Respondenci w zdecydowanej większości przed pandemią docierali do miejskich otwartych przestrzeni publicznych pieszo, a w następnej kolejności transportem publicznym (autobus oraz tramwaj), samochodem osobowym lub rowerem (patrz ryc. 1). W trakcie pandemii zdecydowanie starali się unikać publicznych środków transportu, co podkreślali zarówno w ankietach, jak i podczas wywiadów.

Ryc. 1. Liczba wskazań dotyczących sposobów dotarcia respondentów do miejskich otwartych przestrzeni publicznych w związku z pandemią wirusa SARS-CoV-2 (n=317)
Źródło: opracowanie własne.

„Nie korzystałyśmy ze środków komunikacji publicznej i to był też taki czas akurat, gdzie miałam zepsuty samochód i mój mechanik się bał spotykać,

bo nie chciał spotkać się z obcymi, nie chciał naprawiać. Więc byłam jakby zmuszona do tego, żeby przetransportowywać się o własnych nogach i właśnie przez covid”. *Kobieta, 45 lat*

Wśród respondentów, którzy deklarowali wykorzystanie publicznych środków transportu przed pandemią, ponad 87% zrezygnowało z podróżowania autobusem oraz 86% z podróżowania tramwajem. W trakcie pandemii najbardziej popularne było wykorzystanie indywidualnych środków transportu – respondenci podróżowali pieszo, samochodem osobowym oraz rowerem. W przypadku podróżowania pieszo 37% respondentów zrezygnowało z tego środka transportu, natomiast w przypadku podróżowania rowerem 59% osób wcześniej korzystających z tego środka transportu w wyniku sytuacji pandemicznej z niego zrezygnowało. Niewielki wzrost o 3,5% względem sytuacji przedpandemicznej odnotowało przemieszczanie się do miejskich otwartych przestrzeni publicznych samochodem osobowym. Około 25% respondentów całkowicie zrezygnowało z użytkowania miejskich otwartych przestrzeni publicznych.

W trakcie wywiadów respondenci wskazywali, iż pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 spowodowała, że częściej przemieszczają się po mieście pieszo. Rezygnując tym samym ze środków komunikacji zbiorowej, a także różnego rodzaju taksówek, w których ryzyko zarażenia jest stosunkowo wysokie ze względu na bliski kontakt z innymi. Co więcej, piesze wędrówki mogą zapewniać im więcej wrażeń z samej podróży ze względu na dużą dowolność trasy i możliwość częstego zatrzymywania się czy zbaczania ze ścieżki w celu odkrycia nowych miejsc lub odwiedzenia tych wcześniej poznanych. Podczas wywiadów respondenci podkreślali, że odkrywali niektóre miejsca dopiero po zmianie sposobu poruszania się wynikającego z COVID-19.

„Ja częściej w te miejsca zagłądałam bo szłam po prostu pieszo. Bo tak jak powiedziałam właśnie od czasu lockdownu, gdzieś tam zaczęłyśmy częściej chodzić pieszo, bo unikałyśmy środków komunikacji publicznej no taksówki ubery tego typu rzeczy też odpadały w tym momencie”. *Kobieta, 45 lat*

„Wszystko było pozamykane tak, ale fizycznie, żeby się przejść przespacerować, to to akurat w moim przypadku było na odwrót”. *Mężczyzna, 39 lat*

Respondentów poproszono o wskazanie częstotliwości spędzania czasu w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. Zapytano o zachowania związane z rekreacją, spotkaniami ze znajomymi/rodziną/innymi osobami, pracą, przemieszczaniem się do innych miejsc, uprawianiem sportu oraz załatwianiem spraw bieżących. Zdecydowany spadek wykorzystania miejskich otwartych przestrzeni publicznych zanotowano w ramach spotkań ze znajomymi, rodziną czy innymi osobami. Większość – 83% respondentów – zadeklarowała, że w trakcie pandemii ani razu nie wykorzystywała miejskich otwartych przestrzeni publicznych jako miejsc spotkań, co można powiązać z obostrzeniami i społeczną izolacją trwającą w czasie pandemii. Respondenci zrezygnowali również z uprawiania

sportu (80,8% badanych), rekreacji (70%) oraz pracy (73,2%) w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. W najmniejszym stopniu rezygnowali z przemieszczania się do innych miejsc (51,1% respondentów) wykorzystując miejskie otwarte przestrzenie publiczne, oraz z załatwiania bieżących spraw (40,1% respondentów). Sugeruje to, że tego rodzaju przestrzenie przestały być w oczach wielu użytkowników celem aktywności samym w sobie, pozostając jednak dla dużej części z nich przestrzeniami tranzytowymi, które pozwalają dotrzeć do celu zlokalizowanego w innym miejscu. Aktywności związane z zaspokojeniem podstawowych potrzeb nie były przedmiotem restrykcji, dlatego w tej grupie można zauważyć najmniejszy spadek częstotliwości ich wykonywania. Miejskie otwarte przestrzenie publiczne pomimo pandemii COVID-19 nadal pozostają miejscami spotkań w oczach ich użytkowników. Mimo braku wydarzeń kulturalnych miejsca te nie zniknęły ze świadomości mieszkańców miast, którzy wciąż widzą w nich atrakcyjne miejsca do spędzania czasu. Rozmówcy podkreślali, że duże obszary, które zajmują miejskie otwarte przestrzenie publiczne, okazały się ich zaletą w stosunku do zamkniętych przestrzeni w budynkach. Dzięki temu możliwe jest zbiorowe korzystanie z tych przestrzeni przy jednoczesnym zachowaniu dystansu fizycznego, który jest przez nich preferowany i prawdopodobnie zostanie w świadomości nawet po pandemii.

Tabela 1. Zmiana sposobów spędzania czasu w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych w związku z pandemią wirusa SARS-CoV-2 (P.P. – przed pandemią; W.P. – w trakcie pandemii)

		Aktywności w przestrzeni publicznej						
		Rekreacja	Spotkania ze znajomymi/rodziną/innymi osobami	Praca	Przemieszczanie się do innych miejsc	Uprawianie sportu	Załatwianie spraw bieżących	
Częstość podejmowania wskazanych aktywności (%)	Nigdy	P.P.	3,8	4,1	27,1	5,0	27,4	9,5
		W.P.	70,0	83,0	73,2	51,1	80,8	40,1
	Raz w miesiącu	P.P.	20,8	21,8	7,3	5,7	19,2	11,4
		W.P.	8,8	6,6	3,8	7,6	3,8	13,2
	Raz w tygodniu	P.P.	28,1	29,7	2,8	9,1	23,7	15,1
		W.P.	9,1	6,6	7,6	20,8	6,6	29,3
	Kilka razy w tygodniu	P.P.	35,0	31,2	22,7	21,5	20,2	34,7
		W.P.	7,9	2,5	9,1	13,9	7,3	14,2
	Codziennie	P.P.	10,1	10,1	36,0	36,6	8,5	20,2
		W.P.	3,5	0,9	6,0	4,7	1,3	2,5
	Kilka razy dziennie	P.P.	2,2	3,2	4,1	22,1	0,9	9,1
		W.P.	0,6	0,3	0,3	1,9	0,3	0,6

Źródło: opracowanie własne.

Spśród ankietowanych 88% zadeklarowało, że ograniczyło swoje aktywności w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych całkowicie lub znacznie. Tego rodzaju wskazania padały częściej wśród kobiet (49,7% – łącznie, 49,5% – znacznie) niż mężczyzn (35,4% – łącznie, 48,7% – znacznie). Deklaracje uczestników badania pozwalają stwierdzić, że aktywności, które są rzadziej wykonywane podczas pandemii, można podzielić na 3 zasadnicze grupy. Pierwszą z nich są aktywności o wysokim spadku częstotliwości (powyżej 65%) w ramach miejskich otwartych przestrzeni publicznych: spacerowanie z kimś, jazda na rowerze/hulajnodze/rolkach itp., uprawianie sportu, spotkania, spożywanie posiłku czy zabawa z dzieckiem. Na drugą grupę składają się aktywności o średnim spadku (40–65%), takie jak: obserwowanie, pracowanie, chód (w jakieś miejsce), rozmowa, siedzenie. Trzecia grupa składa się z aktywności, których deklarowane wykonanie spadło poniżej 40%, takich jak: spacerowanie samemu, rozmowa przez telefon, wyprowadzanie psa oraz czytanie. Warto zaznaczyć, że 9,14% respondentów deklaruje całkowity brak aktywności miejskich w otwartych przestrzeniach publicznych podczas pandemii względem czasów przedpandemicznych. Ogólny spadek liczby aktywności prowadzonych w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych jest wynikiem obostrzeń, które zostały wprowadzone przez rząd, a także lęku przed zarażeniem się wirusem SARS-CoV-2. Warto zauważyć, że zachowania przestrzenne sklasyfikowane do grupy o niskim spadku

Tabela 2. Częstość podejmowania aktywności w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych w podziale na 3 kategorie

Rodzaj aktywności	(A) Suma wskazań (przed pandemią)	(B) Suma wskazań (w trakcie pandemii)	(A-B) Różnica	Zmiana częstości podejmowania aktywności (%)	
Spotkanie	213	7	-206	-96,71	Spadek wysoki
Jazda na rowerze	123	21	-102	-82,93	
Spacerowanie z kimś	252	53	-199	-78,97	
Jedzenie	197	47	-150	-76,14	Spadek średni
Uprawianie sportu	107	34	-73	-68,22	
Zabawa z dzieckiem	29	11	-18	-62,07	
Obserwowanie	81	33	-48	-59,26	Spadek niski
Siedzenie	114	50	-64	-56,14	
Pracowanie	103	51	-52	-50,49	
Rozmowa	176	95	-81	-46,02	Spadek średni
Chód (w konkretne miejsce)	179	98	-81	-45,25	
Czytanie	81	49	-32	-39,51	
Spacerowanie samemu	169	112	-57	-33,73	Spadek niski
Rozmowa przez telefon	121	83	-38	-31,4	
Wyprowadzanie psa/zabawa z psem	64	48	-16	-25,0	

Źródło: opracowanie własne.

dotyczą raczej aktywności indywidualnych, niewymagających kontaktu z innymi (np. czytanie) oraz aktywności koniecznych (np. wyprowadzanie psa). Z drugiej strony, największe spadki częstotliwości zachowań przestrzennych dotyczą w dużej mierze aktywności społecznych, takich jak np. zabawa z dzieckiem, spotkania, spacerowanie z kimś. Oprócz spadku liczby podejmowanych aktywności istotna zmiana dotyczy także ich różnorodności. Respondenci zadeklarowali, że przed pandemią podejmowali średnio 6,5 aktywności w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. W trakcie pandemii liczba ta spadła do 2,71.

Wiele osób znacznie ograniczyło swoją aktywność w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych, nie widząc sensu udawania się do nich, zwłaszcza komunikacją miejską. Respondenci podkreślali, że częściej niż przed pandemią nie widzieli potrzeby prowadzenia aktywności poza domem, nie czuli żadnych bodźców, które mogłyby ich do tego zachęcić. Zamknięcie miejsc, które dotychczas były odwiedzane, takich jak restauracje, atrakcje turystyczne czy obiekty kulturowe, spowodowało, że aktywność w miejskich otwartych przestrzeniach spadła. Respondenci podkreślali, że udanie się do tych przestrzeni samych w sobie jest zdecydowanie mniej atrakcyjne niż wizyta w nich przy okazji odwiedzania innych miejsc wymienionych powyżej. Znaczenia nabrały przez to lokalne przestrzenie w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca zamieszkania, które zastępowały spotkania i inne aktywności w dotychczas charakterystycznych miejscach w mieście.

Oprócz istotnych zmian w częstotliwości występowania różnorodnych aktywności w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych zmieniły się także pewne zachowania względem innych użytkowników. Niemal 95% respondentów zadeklarowało, że w związku z pandemią koronawirusa SARS-CoV-2 stara się utrzymywać większy dystans od innych osób podczas przebywania w tych samych otwartych przestrzeniach publicznych. Jednocześnie 71% badanych zdarza się zmieniać ścieżkę przejścia ze względu na obecność innych osób przebywających w tych przestrzeniach. Dzieje się tak głównie ze względu na chęć minimalizacji ryzyka zarażenia. Niemniej 12,93% osób nie widzi sensu w zmianie trasy lub też przeważnie wymaga zachowania dystansu od innych osób. Paradoksalnie jednak rozmówcy podkreślali, że mniejsza liczba osób obecnych w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych bardziej zachęca do udania się do nich. Większa swoboda działania będąca skutkiem wyludnionych przestrzeni skłania do podjęcia w nich działań, których zwykle unikano ze względu na zbyt dużą liczbę osób przebywających w jednym miejscu nawet przed pandemią. Aktywnościom w przestrzeniach pozadomowych sprzyja także powszechnie przyjęty podczas pandemii model pracy i nauczania zdalnego.

„Przez okres pandemii ja z moimi córkami bardzo dużo zaczęłyśmy chodzić pieszo i my np. jedziemy do miasta w jedną stronę jakimś środkiem transportu, ale wracając pieszo, a to wykręcimy sobie jeszcze tu, a jeszcze tu, a chodź zobaczymy, czy tam coś jest właśnie a mama może będą gofry czy coś takiego, tak że my dosyć dużo właśnie krążymy i w tym takim kontekście to zahaczamy właśnie o tego typu miejsca, bo to jest mi wtedy po

drodze i po drodze jak mam iść tak zwykłą ulicą no to wolę wtedy zahaczyć o coś tam ciekawego może akurat być w tym momencie”. *Kobieta, 48 lat*

„No i przez to że moje córki miały mniej lekcji, bo to wszystko było pozamykane, to mogłyśmy tobie też czasowo na to pozwolić. Także u mnie paradoksalnie to raczej zwiększyło właśnie przebywanie”. *Kobieta, 45 lat*

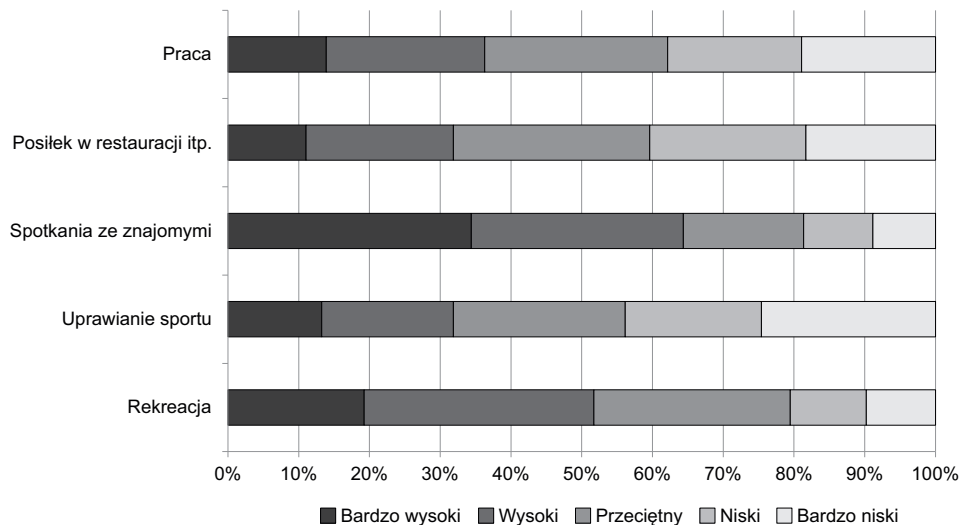
Obostrzenia wynikające z pandemii COVID-19, a także świadomość ryzyka utraty własnego zdrowia można traktować jako czynniki ograniczające zachowania przestrzenne człowieka w mieście. Niemal 84% respondentów zadeklarowało, że zbyt duża liczba osób w miejskiej otwartej przestrzeni publicznej zdecydowanie może przyczynić się do rezygnacji z aktywności (odpowiedzi „zdecydowanie tak” oraz „tak”). Użytkownicy tych przestrzeni obawiają się także obecności wirusa na meblach miejskich, co również powoduje rezygnację z aktywności w miejscach publicznych przez niemal 60% respondentów (29,97% – „zdecydowanie tak”, 28,71% – „tak”). Pandemia wpłynęła też na przewaloryzowanie prowadzonych aktywności – 79,81% (odpowiedzi „zdecydowanie tak” oraz „tak”) respondentów stwierdziło, że nie prowadzi swoich aktywności w miejscach, gdzie zwykle to robili, ponieważ w kontekście pandemii uznali, że nie są to sprawy aż tak pilne, by ryzykować zdrowie swoje oraz bliskich. Warto zauważyć, że czynnikiem najsilniejszym była obecność zbyt dużej liczby osób.

Tabela 3. Wybrane czynniki ograniczające zachowania przestrzenne w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych w trakcie pandemii

	Zbyt duża liczba osób	Obawa przed możliwą obecnością wirusa na meblach miejskich	Stwierdzenie, że nie jest to aż tak pilna aktywność, aby ryzykować
Zdecydowanie tak	49,21%	29,97%	45,11%
Tak	34,70%	28,71%	34,70%
Nie wiem	5,99%	11,04%	5,68%
Nie	5,99%	23,34%	9,46%
Zdecydowanie nie	4,10%	6,94%	5,05%

Źródło: opracowanie własne.

Pandemia wpłynęła więc na zwiększony poziom nieufności i obawy wobec innych użytkowników miejskich otwartych przestrzeni publicznych. Jednocześnie spośród trzech poważnych czynników najrzadziej nasze zachowania przestrzenne ogranicza potencjalna obecność wirusa na meblach miejskich, co może potwierdzać nieco łagodniejszy spadek aktywności indywidualnych przed pandemią i w jej trakcie względem aktywności społecznych. Jednocześnie respondenci zadeklarowali, że najtrudniej jest im zrezygnować właśnie z aktywności typowo społecznych, takich jak spotkania ze znajomymi, a także wszelkich czynności rekreacyjnych. W dalszej kolejności znalazły się praca oraz spożywanie posiłku w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. Co ciekawe, respondentom najmniej kłopotów sprawiała rezygnacja z wszelkich aktywności sportowych.

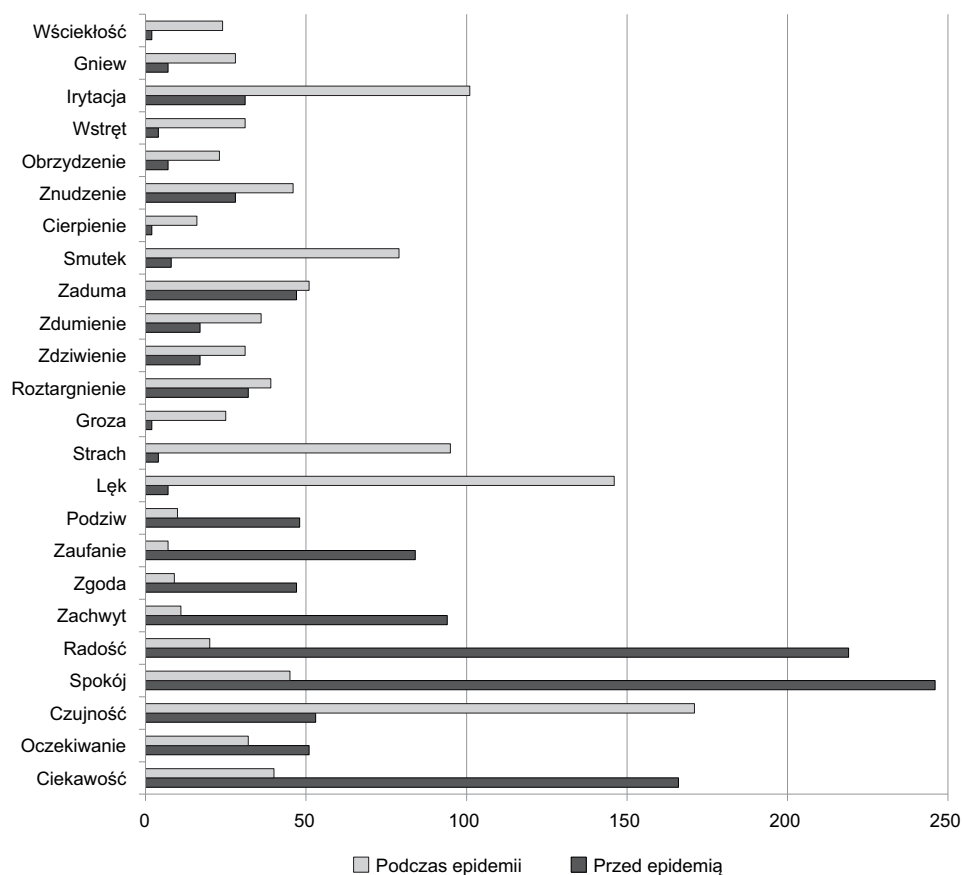

Ryc. 2. Stopień trudności w rezygnacji ze wskazanych grup czynności w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych w kontekście pandemii COVID-19

Źródło: opracowanie własne.

Pandemia COVID-19 wywołała społeczny niepokój, zwłaszcza w pierwszych miesiącach jej trwania. Respondenci wykazywali się średnimi obawami przed koronawirusem SARS-CoV-2 (średnia ocena w skali od 1 do 10 wyniosła 6,2). Kobiety odczuwały nieco większe obawy (6,44) niż mężczyźni (5,83). W grupie osób najbardziej obawiających się pandemii koronawirusa (osoby, które zaznaczyły w skali od 1 do 10 przynajmniej 8) znajdowały się w większości kobiety (66%). Wśród osób najmniej zmartwionych sytuacją pandemiczną (3/10 i mniej) znalazło się 54% kobiet oraz 46% mężczyzn. Tak jak wcześniej wspomniano, wprowadzone ograniczenia przyczyniły się do znacznej redukcji aktywności użytkowników miejskich otwartych przestrzeni publicznych oraz różnorodności zachowań przestrzennych. Wpłynęło to także na emocje, które budzi wizyta w tych przestrzeniach. Respondenci zadeklarowali, że przed pandemią najpopularniejszymi emocjami towarzyszącymi im podczas wizyt w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych były m.in.: spokój (246 wskazań na 317 odpowiedzi; 78%), radość (69%), ciekawość (52%), zachwyt (30%) czy zaufanie (26%). Z kolei w trakcie pandemii wśród odpowiedzi respondentów dominują: czujność (54%), lęk (46%), irytacja (32%), strach (30%) czy smutek (25%). Podczas pandemii emocje, takie jak zachwyt czy zaufanie, zostały ograniczone do minimum. Pojawiły się z kolei praktycznie nieobecne wcześniej wściekłość, gniew, wstręt, obrzydzenie, cierpienie, groza, strach i lęk. Zauważalne jest zatem dość wyraźne „przesunięcie” emocji w kierunku ich negatywnej grupy. Warto ponadto zauważyć, że średnia liczba emocji, których doświadczają respondenci w trakcie pandemii, jest niższa o 8,7% w stosunku do deklarowanych emocji przed pandemią. Najczęściej wskazywane emocje sprzed pandemii nie zostały zastąpione ich najbardziej oczywistymi odpowiednikami, stanowiąc grupę emocji zupełnie innego

rodzaju. Ciekawość, będąca jednym z najpopularniejszych wskazań przed pandemią, nie została zastąpiona znudzeniem, a radość nie została zastąpiona bezpośrednio smutkiem. Postrzeganie miejskich otwartych przestrzeni publicznych przez pryzmat pandemii spowodował, że dominować zaczęły emocje negatywne, które niejako ograniczają możliwość odczuwania tych pozytywnych. Przestrzenie te nie stały się nudne, a ich użytkownicy nie są mniej zaciekawieni. Paraliżujący wpływ ma jednak potencjalne zagrożenie, które zwiększa strach i brak poczucia bezpieczeństwa. Wynika z tego spadek m.in. takich emocji, jak oczekiwanie, podziw czy zachwyty. Użytkownicy miejskich otwartych przestrzeni publicznych nie oczekują już na to, co wydarzy się wokół nich, co ciekawego przyniesie sytuacja, w której się znaleźli. Nie zatrzymują się, by zachwycać się otaczającym ich środowiskiem i jego elementami. Zamiast tego, po zaspokojeniu swoich koniecznych potrzeb, jak najszybciej opuszczają przestrzeń w poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa, chcąc uwolnić się od negatywnych emocji.

Ryc. 3. Liczba wskazań odczuwanych emocji deklarowanych przez respondentów przed pandemią oraz w jej trakcie

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Głównym celem artykułu było określenie wpływu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na postrzeganie oraz użytkowanie miejskich otwartych przestrzeni publicznych. Na realizację tego celu składają się odpowiedzi na trzy pytania badawcze postawione przez autorów:

P1: Jak zmieniły się aktywności użytkowników w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych pod wpływem pandemii COVID-19?

Zauważyć można ograniczający wpływ pandemii COVID-19 na aktywności użytkowników w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. Wynika to z kilku czynników. Przede wszystkim wprowadzane systematycznie ograniczenia oraz obostrzenia dotyczące mobilności i swobodnego korzystania z miejskich otwartych przestrzeni publicznych wpłynęły na zaniechanie lub rezygnację z części aktywności. Po drugie aktywności ograniczały uwarunkowania wewnętrzne użytkowników – istotny okazał się strach i obawy przed zachorowaniem oraz przynależność do grupy podwyższonego ryzyka, a z drugiej strony do rezygnacji z aktywności w miejskich przestrzeniach publicznych prowadziły poczucie odpowiedzialności i troski o siebie, najbliższych oraz innych użytkowników. Zmianie uległy zwłaszcza zachowania transportowe użytkowników związane ze sposobami dotarcia do miejskich otwartych przestrzeni publicznych. Na rzecz transportu indywidualnego rezygnowano z publicznych środków transportu, w których istniało podwyższone ryzyko zarażenia się koronawirusem. Prywatyzacja podróży spowodowała stopniowe zanikanie interakcji między użytkownikami miejskich otwartych przestrzeni publicznych oraz spadek znaczenia w trakcie pandemii COVID-19 (Jasiński 2020). Oprócz zaniechania pewnych aktywności w przestrzeni publicznej, zmianie uległy też dotychczasowe aktywności. Zdecydowanie mniejszą uwagę użytkownicy poświęcali aktywnościom związanym ze swobodnym poruszaniem się, sportem i rekreacją, pozadomowymi spotkaniami towarzyskimi. Zasadnicze aktywności ograniczały się do realizacji podstawowych potrzeb. W trakcie pandemii, a szczególnie w okresie funkcjonowania obostrzeń, zdecydowanie nie podejmowano aktywności spontanicznych, a sposoby dotarcia do celu były zaplanowane. Na zmiany lub zaniechanie wcześniej zaplanowanej trasy i aktywności wpływ miały zbyt duże skupiska ludzi i tłum ograniczające możliwość bezpiecznego poruszania się z zachowaniem odpowiedniej odległości od innych użytkowników danej przestrzeni. James (2020) wskazuje na podobne zachowania mieszkańców śródmieścia obszaru metropolitalnego Teksasu, gdzie zauważono znaczny spadek zaangażowania mieszkańców w aktywności związane z rekreacją czy nawet pracą. Zminimalizowanie interakcji grupowych i jednostkowych znacząco wpływało na poczucie zaufania względem przestrzeni publicznej (James 2020).

P2: Czy percepcja miejskich otwartych przestrzeni publicznych przez ich użytkowników zmieniła się na skutek pandemii COVID-19?

Należy stwierdzić znaczący wpływ pandemii COVID-19 i wywołanej nią sytuacji kryzysowej na postrzeganie miejskich otwartych przestrzeni publicznych przez ich użytkowników. Sytuacja pandemiczna i wywołane nią obawy oraz ograniczenia wpłynęły na przewaloryzowanie i hierarchię potrzeb użytkowników

miejskich otwartych przestrzeni publicznych, włączając czynniki pandemiczne do procesu percepcji przestrzeni. Z jednej strony obawy przed możliwym zarażeniem się koronawirusem COVID-19 wpłynęły na zmianę obrazu percepcyjnego danej przestrzeni, przez co zmieniły się także rejestrowane przez użytkownika możliwe oraz bezpieczne interakcje i aktywności, z drugiej wprowadzane ograniczenia redukowały możliwości realizowania potrzeb lub zniechęcały do podejmowania aktywności na przykład związanych z przebywaniem na świeżym powietrzu, sportem i rekreacją czy spotkaniami pozadomowymi. Zmiany zauważone w percepcji miejskich otwartych przestrzeni publicznych przez użytkowników według Honey-Roses i in. (2020) mogą mieć poważny wpływ na późniejsze relacje z tą przestrzenią, a szczególnie na zanikanie przywiązania do miejsca, które wcześniej mogło stanowić źródło pozytywnych emocji i uczuć oraz wiązać się z ważnymi wydarzeniami.

P3: Jak zmieniły się emocje i odczucia użytkowników przebywających w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych na skutek pandemii COVID-19?

Pandemia COVID-19 spowodowała przesunięcie się doświadczanych emocji i odczuć związanych z przebywaniem w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych w kierunku ich negatywnych rodzajów. Przestrzeń publiczna przed pandemią charakteryzowana była jako enklawa spokoju, radości, ciekawości i zaufania. Pandemia i lęk związane z przebywaniem wśród potencjalnie zarażonych użytkowników miejskich otwartych przestrzeni publicznych wywołują strach, zwiększoną czujność, irytację oraz smutek. Emocje te wzbudzone są zarówno przez bodźce endogenne (czynniki wewnętrzne), jak i ocenę poznawczą. Wskazane negatywne emocje często prowadzą do zaniechania działania w przestrzeniach publicznych lub zmiany formy aktywności związanej z nagłym i intensywnym ich wystąpieniem u użytkowników. Dodatkowo negatywne emocje, szczególnie strach oraz czujność, spowodowały konieczność zasłaniania ust i nosa w miejskiej otwartej przestrzeni publicznej. Konieczność ta wpływała nie tylko na osobisty dyskomfort, ale również brak możliwości rozróżnienia w przestrzeni obcych i znajomych, a w szczególności ich reakcji interpersonalnych, wzmacniając dodatkowo emocje osamotnienia i zagubienia wśród użytkowników (Jasiński 2020). Zasady dotyczące społecznego dystansu mogły także wzmacniać zachowania agresywne względem innych użytkowników w przypadku naruszania prywatnego dystansu, który zwiększył się względem wskazanych przez Hall'a (1966) 45–75 cm do 150–200 cm w zależności od obowiązujących w danym czasie obostrzeń. Tym samym mogą zostać naruszone powszechnie panujące relacje w przestrzeni, zwłaszcza między nieznanymi, które do tej pory opierały się na zasadzie „uprzejmej nieuwagi” (Bierwiaczonek 2016). Badania ukazały istotne zmiany w określonych obszarach ludzkiej aktywności pozadomowej w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. Oprócz zachowań przestrzennych zmienił się sposób postrzegania tych przestrzeni oraz obecnych w nich użytkowników czy emocje związane z przebywaniem w ogólnodostępnych obszarach miasta.

Wyniki badań wskazują ponadto na wyzwania, przed którymi stają miejskie otwarte przestrzenie publiczne, zwłaszcza w kontekście przestrzennym

i społecznym. Bez względu na formę i funkcję, publiczny charakter tych przestrzeni przejawia się m.in. tym, że stanowią one miejsce spotkań. Na skutek COVID-19 wszelkie działania mające na celu przyciągnięcie jak największej liczby użytkowników musiały zostać wstrzymane, a miejskie otwarte przestrzenie publiczne z miejsc spotkań (ang. *gathering places*) z konieczności stały się miejscami dystansu społecznego (ang. *distancing places*).

Mimo zmiany sposobu użytkowania miejskich otwartych przestrzeni publicznych, celem nadal powinna pozostać ich pełna dostępność dla wszystkich chętnych. Jeśli jednak pewne wzorce zachowań przestrzennych ukształtowanych na skutek pandemii COVID-19 się utrwały, konieczne będzie przeorganizowanie przestrzenne tych miejsc. Z tego względu ważne jest kontynuowanie badań w tym zakresie, aby poznać preferowane sposoby postrzegania i wykorzystania tych przestrzeni w dłuższym okresie po pandemii, które można będzie przełożyć na wytyczne projektowe.

Niewątpliwie kryzys wywołany przez pandemię COVID-19 należy wykorzystać do dogłębnego opisanie i zbadania związanych z nim zjawisk społecznych zachodzących w miejskich otwartych przestrzeniach publicznych. Dotyczy to szczególnie badań zmian spowodowanych przez stan kryzysowy oraz procesu powrotu do stanu sprzed kryzysu lub kształtowania się nowej formuły funkcjonowania przestrzeni i społeczeństwa.

Literatura

- Bańka A. 2002. Społeczna psychologia środowiskowa. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Bierwiaczonok K. 2016. Społeczne znaczenie miejskich przestrzeni publicznych. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Bierwiaczonok K., Dymnicka M., Kajdanek K., Nawrocki T. 2017. Miasto, przestrzeń, tożsamość: studium trzech miast: Gdańsk, Gliwice, Wrocław. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Bresnihan P., Byrne M. 2015. Escape into the city: Everyday practices of commoning and the production of urban space in Dublin. *Antipode*, 47(1): 36–54.
- Carmona M. 2008. The Option of Urbanism: Investing in a new American Dream.
- Carmona M. 2015. Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8(4): 373–405.
- Carmona M., De Magalhães C., Hammond L. 2008. Public space: the management dimension. Routledge.
- Carmona M., Tiesdell S. (red.) 2007. Urban design reader. Routledge.
- Carr S., Stephen C., Francis M., Rivlin L.G., Stone A.M. 1992. Public space. Cambridge University Press.
- Cohen M.S., Corey L. 2020. Combination prevention for COVID-19.
- Couclelis H. 2020. There will be no Post-COVID city. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 47(7): 1121–1123.
- Drozdowski R., Gronbeck C., Feng H. 2021. Evaluating the Impact of the COVID-19 Pandemic and State Restrictions on Public Interest in Tanning: A Google Trends Analysis. *Clinical and Experimental Dermatology*.
- Esakandari H., Nabi-Afjadi M., Fakkari-Afjadi J., Farahmandian N., Miresmaeili S.M., Bahreini E. 2020. A comprehensive review of COVID-19 characteristics. *Biological Procedures Online*, 22: 1–10.
- Florida R., Rodríguez-Pose A., Storper M. 2021. Cities in a post-COVID world. *Urban Studies*.
- Gallo Marin B., Aghagholi G., Lavine K., Yang L., Siff E.J., Chiang S.S.,... & Michelow I.C. 2021. Predictors of COVID-19 severity: A literature review. *Reviews in Medical Virology*, 31(1): 1–10.

- Gärling T., Golledge R.G. 1989. Environmental perception and cognition. [W:] *Advance in environment, behavior, and design*. Springer, Boston, MA, s. 203–236.
- Gehl J. 2009. *Życie między budynkami*. Wydawnictwo RAM, Kraków.
- Gehl J. 2011. Three Types of Outdoor Activities, Life Between Buildings, and Outdoor Activities and the Quality of Outdoor Space: from Life Between Buildings: Using Public Space 1987. [W:] *The City Reader*. Routledge, s. 586–608.
- Gehl J. 2013. *Cities for people*. Island Press.
- Goffman E. 1978. The presentation of self in everyday life. Vol. 21. Harmondsworth, London.
- Golledge R.G., Stimson R.J. 1987. *Analytical behavioural geography*. Routledge Kegan & Paul.
- Golledge R.G., Stimson R.J. 1997. *Spatial behaviour: A geographic perspective*. New York.
- Gottdiener M. 2010. *The social production of urban space*. University of Texas Press.
- Haleem A., Javaid M., Vaishya R. 2020. Effects of COVID-19 pandemic in daily life. *Current Medicine Research and Practice*, 102: 78.
- Hall E.T. 1966. *The hidden dimension*. Doubleday, Garden City, NY.
- Honey-Rosés J., Anguelovski I., Chireh V.K., Daher C., Konijnendijk van den Bosch C., Litt J.S., Nieuwenhuijsen M.J. 2020. The impact of COVID-19 on public space: an early review of the emerging questions – design, perceptions and inequities. *Cities & Health*, 1–17.
- Hossain M.M. 2020. Current status of global research on novel coronavirus disease Covid-19: A bibliometric analysis and knowledge mapping.
- Iranmanesh A., Alpar Atun R. 2021. Reading the changing dynamic of urban social distances during the COVID-19 pandemic via Twitter. *European Societies*, 872–886.
- Ittelson W.H. (red.) 1973. *Environment and Cognition*. Seminar Press, New York.
- Jałowicki B. 2000. Percepcja przestrzeni Warszawy. *Studia regionalne i Lokalne*, 1(02): 79–100.
- Jałowicki B. 2011. Miejsce, przestrzeń, obszar. *Przegląd Socjologiczny*, 60(2–3): 9–28.
- James A.C. 2020. Don't stand so close to me: Public spaces, behavioral geography, and COVID-19. *Dialogues in Human Geography*, 10(2): 187–190.
- Jasiński A. 2020. Public space or safe space—remarks during the COVID-19 pandemic. *Technical Transactions*. e2020020 (<https://doi.org/10.37705/TechTrans/e2020020>).
- Kenyon G.N., Sen K.C. 2016. *Perception of Quality*. Springer London Limited.
- Khosrawipour V., Lau H., Khosrawipour T., Kocbach P., Ichii H., Bania J., Mikolajczyk A. 2020. Failure in initial stage containment of global COVID-19 epicenters. *Journal of Medical Virology*, 927: 863–867.
- Kleinschroth F., Kowarik I. 2020. COVID-19 crisis demonstrates the urgent need for urban greenspaces. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 186: 318.
- Kuc-Czarnecka M. 2020. COVID-19 and digital deprivation in Poland. *Oeconomia Copernicana*, 415–431.
- Lai S., Bogoch I.I., Ruktanonchai N.W., Watts A., Lu X., Yang W., Tatem A.J. 2020. Assessing spread risk of Wuhan novel coronavirus within and beyond China, January–April 2020: a travel network-based modelling study. *MedRxiv*.
- Lang J. 2006. *Urban design*. Routledge.
- Lian L., Ren H., Cao R., Hu Y., Qin Z., Li C., Mei S. 2020. The effect of COVID-19 on youth mental health. *Psychiatric Quarterly*, 913: 841–852.
- Libura H. 1990. Percepcja przestrzeni miejskiej. *Rozwój Regionalny, Rozwój Lokalny, Samorząd Terytorialny*, 31.
- Low S., Smart A. 2020. Thoughts about public space during COVID-19 pandemic. *City & Society*, Washington, DC, s. 321.
- Lynch K. 1960. *The image of the city*. Vol. 11. MIT press.
- Madanipour A. (red.) 2013. *Whose public space?: International case studies in urban design and development*. Routledge.
- Madanipour A. 1996. Urban design and dilemmas of space. *Environment and planning D: Society and Space*, 143: 331–355.
- Madanipour A. 2003. *Public and private spaces of the city*. Routledge.
- Madanipour A. 2019. Rethinking public space: between rhetoric and reality. *Urban Design International*, 241: 38–46.
- Markvica K., Richter G., Lenz G. 2019. Impact of urban street lighting on road users' perception of public space and mobility behavior. *Building and Environment*, 154: 32–43.

- Maugeri G., Castrogiovanni P., Battaglia G., Pippi R., D'Agata V., Palma A., Musumeci G. 2020. The impact of physical activity on psychological health during Covid-19 pandemic in Italy. *Heliyon*, 66.
- Mawani, Vrushti 2020. Vulnerability and public space governance in the post-covid city. Center for Open Science. DOI: 10.31219/osf.io/aj9bz.
- Mehta V. 2013. *The street: a quintessential social public space*. Routledge.
- Mehta V. 2014. Evaluating public space. *Journal of Urban Design*, 19(1): 53–88.
- Mehta V., Bosson J.K. 2010. Third places and the social life of streets. *Environment and Behavior*, 42(6): 779–805.
- Newman D. 1996. Shared spaces – separate spaces: the Israel-Palestine peace process. *GeoJournal*, 39(4): 363–375.
- Okhrimenko O., Zrobok O. 2021. Evaluation of the effectiveness of national policies of minimization of consequences COVID-19 pandemics. *Technology Audit and Production Reserves*, 14, 57.
- Rampini A.A. 2020. Sequential lifting of COVID-19 interventions with population heterogeneity. National Bureau of Economic Research.
- Rismanbaf A. 2020. Potential treatments for COVID-19; a narrative literature review. *Archives of Academic Emergency Medicine*, 8(1).
- Salama A.M. 2020. Coronavirus questions that will not go away: interrogating urban and socio-spatial implications of COVID-19 measures. *Emerald Open Research*, 2.
- Salzberger B., Glück T., Ehrenstein B. 2020. Successful containment of COVID-19: the WHO-Report on the COVID-19 outbreak in China.
- Scala A., Flori A., Spelta A., Brugnoli E., Cinelli M., Quattrociocchi W., Pammolli F. 2020. Time, space and social interactions: exit mechanisms for the Covid-19 epidemics. *Scientific Reports*, 10(1): 1–12.
- Siddika A., Hossain S.A. 2019. Social Interaction and Social needs in a Public Open Space: A Review. *Research & Reviews: Journal of Architectural Designing*, 11, 2, 3.
- Szkurlat E. 2004. *Węzi terytorialne młodzieży z miastem: uwarunkowania, przemiany*. Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego.
- Trzebiński J., Cabański M., Czarnecka J.Z. 2020. Reaction to the COVID-19 pandemic: the influence of meaning in life, life satisfaction, and assumptions on world orderliness and positivity. *Journal of Loss and Trauma*, 25(6): 544–557.
- Tuan Y.F. 1987. *Przestrzeń i miejsce*. Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Ugolin F., Massetti L., Calaza-Martinez P., Cariñanos P., Dobbs C., Ostoić S.K., Sanesi G. 2020. Effects of the COVID-19 pandemic on the use and perceptions of urban green space: An international exploratory study. *Urban Forestry & Urban Greening*, 56.
- Warren W.H. 2006. The dynamics of perception and action. *Psychological Review*, 113(2), 358.
- Whyte W.H. 1980. *The social life of small urban spaces*.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii.

Urban open public spaces in crisis – user's perception and spatial behavior during the COVID-19 pandemic

Abstract: The crisis situation caused by the SARS-CoV-2 pandemic has led to changes in the functioning of urban open public spaces. On the one hand, they have become the subject of government restrictions, but on the other hand, the subject of fears of their users which are related to being in large groups of people. According to the authors, the impact of the pandemic is visible primarily in the change of feelings and emotions related to being in public space, spatial behaviour of its users and ways of perceiving it. The main aim of the article is to determine the impact of the SARS-CoV-2 pandemic on the perception and use of urban open public spaces. The study was conducted using the CAWI method (n = 317) supplemented with the content of individual in-depth interviews.

Key words: public space, COVID-19, perception, spatial behaviour

Załącznik 1

Cecha	Udział procentowy
Płeć	
kobieta	64,4
mężczyzna	35,6
Wiek	
> 18	6,3
18–24	40,1
25–29	28,1
30–39	12,6
40–49	7,6
50–59	4,4
60–69	0,6
70 <	0,3
Wykształcenie	
Niepełne podstawowe/podstawowe	2,2
Gimnazjalne	4,7
Średnie	27,8
Zawodowe	3,5
Wyższe	61,8
Typ zabudowy	
Kamienica	11,7
Zabudowa wielorodzinna atrialna	0,6
Zabudowa wielorodzinna bliźniacza	3,8
Zabudowa jednorodzinna szeregowa	6,0
Zabudowa jednorodzinna wolnostojąca	30,0
Zabudowa wielorodzinna blokowa	47,9
Sytuacja zawodowa	
Ucząca(y) się	43,5
Pracująca(y)	53,6
Bezrobotna(y)	0,9
Emeryt/rencista	0,3
Prowadząca(y) dom	1,6
Stan cywilny	
Panna/kawaler	60,6
Zamężna/żonaty/w związku	35,3
Rozwódka/rozводnik	3,2
Wdowa/wdowiec	0,3
Grupa podwyższonego ryzyka	
Nie	71,9
Nie wiem	11,4
Tak – ogółem	16,7